

IRAK SEÇİM SONUÇLARININ İRAN'IN IRAK SİYASETİNE OLASI YANSIMALARI

MUSTAFA CANER

Araştırma Görevlisi SAKARYA ÜNİ.

“

Son yıllarda Irak'ta İran karşıtı dalganın bir hayli yükselişe geçtiği gözlenmektedir. Ülkedeki yoksulluk ve yolsuzluktan İran'ın sorumlu tutulması, halk arasında gittikçe yaygınlık kazanmaktadır. 2019 yılında vuku bulan protestolar sırasında İran'ın Necef Konsolosluğunun ateşe verilmesiyle 2021 yılında İran'ın Kerbela'daki konsolosluğuna saldırılması olayları hatırlanacak olursa tablo net bir şekilde ortadadır.

”

Irak genel seçimleri 10 Ekim tarihinde %43 gibi oldukça düşük bir katılım oranıyla gerçekleşti. Seçim sonuçları, Irak'ın iç siyasi yapısında üretmesi beklenen dönüşümler kadar bölgesel siyasi dengelerde tetikleyebileceği muhtemel bir dönüşümden dolayı da muhtelif öngörülerin tartışılmasına sebep oldu. Bu tartışmalarda merkezî ağırlığı teşkil eden unsurlardan biri de

İran'ın Irak üzerindeki nüfuzunu kaybedip kaybetmeyeceği sorusunu esas almaktadır. İran'ın desteklediği bilinen Şii milis yapıların oluşturduğu Fetih İttifakı'nın 2018 seçimlerine nispetle başarısız bir performans ortaya koymaları, mezkûr tartışmaların fitilini ateşleyen asıl gelişme olarak ön plana çıktı. Dolayısıyla Irak siyasetinde İran'a

yakın grupların temsil oranında bir düşüş yaşanacağı ve bunun da İran'ın Irak üzerindeki nüfuzunu eksilteceği ilk etapta akla gelen ihtimaller arasında belirdi. Irak seçimlerinin tek başına İran'ın bölgedeki gücünü zayıflatacağı tespiti, seçimler dışındaki birtakım dinamiklerin hesaba katılmadığı bir analizde ulaşılan hatalı bir sonuçtur. Bu yüzden daha geniş bir perspektiften meseleyi ele almak, seçim sonuçlarının değerlendirilmesi kadar önümüzdeki süreçte yaşanacak gelişmelerin doğru tetkiki anlamında da gereklidir.

SANDIK SONUÇLARI VE FETİH İTTİFAKI'NIN YENİLGİSİ

Irak seçimlerine dair analizlerin üzerinde ittifak ettiği hususların başında İran'ın seçimin asıl kaybedeni olduğu varsayımı gelmektedir. Haşdi Şabi içerisindeki önemli gruplardan olan Bedir Örgütünün genel sekreteri Hadi el-Emiri'nin başında olduğu Fetih İttifakı, 2018 seçimlerinde meclisteki sandalyelerin 48'ini kazanmıştı. Ancak 2021 seçimlerinde bu sayı 17 sandalyeye düştü. Şii lider Mukteda es-Sadr'ın liderliğini yaptığı hareket ise 73 sandalye kazanarak seçimlerin galibi oldu. Sadr'ın kendisi İran'a uzak bir isim olmasa da Irak üzerindeki İran etkisine karşı çıkan bir siyasi doğrultuya sahiptir. ABD işgali sonrası işgalcilere karşı bir direniş hareketi ortaya koyan Sadr, Irak'ın siyasi bağımsızlığına vurgu yapmaktadır.

Fetih İttifakı'nın yenilgisinin muhtelif sebepleri bulunmaktadır. Öncelikle, 2019 yılında gerçekleştirilen seçim yasası değişikliği sonrası

toplam oy sayısında rakiplerine göre geride olmamasına rağmen Fetih İttifakı, Sadr grubuna kıyasla az sandalye kazandı. Yeni seçim sistemini iyi etüt eden Sadr ve ekibi daha etkili bir performans ortaya koydular. Ancak belki de seçim sisteminden daha önemli olan faktör, Irak'ta İran'a duyulan antipatinin son yıllarda gittikçe artmakta oluşudur. 2014-2017 yılları arasında DEAŞ'a karşı mücadele etmesinden dolayı oldukça popüler hâle gelen Haşdi Şabi kuvvetleri son yıllarda artan oranda eleştirilerin hedefi hâline gelmiştir. DEAŞ'ın bir tehdit olarak ortadan kalkması ve İran'ın Irak üzerindeki nüfuzunun bir aracı olarak Haşdi Şabi'nin ön plana çıkması, örgütün prestij kaybetmesinde etkili olmuştur. Ayrıca Kasım Süleymani ve Ebu Mehdi el-Mühendis gibi iki çok önemli ve etkili komutanın ABD saldırısı sonucunda öldürülmesi, İran'ın Irak'taki varlığını zedeleyen çok önemli gelişmelerden biridir.

“
Seçimlerden hemen bir gün sonra İran Devrim Muhafızları Ordusu Kudüs Gücü Komutanı İsmail Kaani'nin Bağdat'a gitmesi, İran tarafının seçim sonuçlarından duyduğu rahatsızlığın ve sonuçlara kayıtsız kalmayacağını bir işareti olarak yorumlandı.
”

Son yıllarda Irak'ta İran karşıtı dalganın bir hayli yükselişe geçtiği gözlenmektedir. Ülkedeki yoksulluk ve yolsuzluktan İran'ın sorumlu tutulması, halk arasında gittikçe

yaygınlık kazanmaktadır. 2019 yılında vuku bulan protestolar sırasında İran'ın Necef Konsoloslunun ateşe verilmesiyle 2021 yılında İran'ın Kerbela'daki konsolosluğuna saldırılması olayları hatırlanacak olursa tablo net bir şekilde ortadadır. Haşdi Şabi gibi grupların çoğu zaman resmî devlet organlarına aykırı hareket etmeleri, bir anlamda gölge devlet vasfını taşıyormuşçasına davranmaları, Irak'ın resmî siyasi kurumlarının ve aktörlerinin altını oymaktadır. Irak halkındaki rahatsızlığın farkında olan siyasi aktörler de bu duruma çare olarak İran'ın etkisini frenlemeye çalışmaktadır. Başbakan Mustafa Kazımî'nin çabaları bu anlamda örnek olarak gösterilebilir.

İRAN CEPHESİNDEN SONUÇLARA TEPKİLER

Seçimlerden hemen bir gün sonra İran Devrim Muhafızları Ordusu Kudüs Gücü Komutanı İsmail Kaani'nin Bağdat'a gitmesi, İran tarafının seçim sonuçlarından duyduğu rahatsızlığın ve sonuçlara kayıtsız kalmayacağını bir işareti olarak yorumlandı. Öte yandan, Kaani'nin Bağdat ziyareti, Irak'taki İran karşıtları tarafından da Irak'ın iç işlerine müdahale olarak değerlendirildi. Buna ek olarak bir başka Devrim Muhafızları komutanının ise Erbil'e bir ziyaret gerçekleştirdiği iddia edildi. Hem Bağdat hem de Erbil'e yapılan ziyaretler, yeni hükümetin kurulması öncesinde İran'ın süreçte pay sahibi olma niyetini göstermektedir. İran medyasında da seçimlere hile karıştırmaya yönelik haberlere ağırlık verildi. Ancak İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Said Hatipzade, İran'ın

Irak'ta seçimlerin gerçekleşmesinden memnuniyet duyduğunu dile getirdi ve Tahran yönetiminin ikili ilişkilerin geliştirilmesi yönündeki arzusunu vurguladı. Dolayısıyla İran tarafı seçim sonuçlarından memnun olmasa da diplomatik olarak ölçülü ve hesaplı bir açıklamada bulundu.

Şii Koordinasyon Grubu adı verilen ve İran destekli gruplardan oluşan çatı kuruluş, ortak bir açıklama yayımlayarak seçimlerde usulsüzlükler ve hile olduğunu, buna yönelik ellerinden gelen her şeyi yapacaklarını dile getirdi. Bahsi geçen grup içerisinde eski başba-

kanlar Nuri el-Maliki ve Haydar el-Abadi de bulunmaktadır. Fetih İttifakı lideri Hadi el-Emiri, seçim sonuçlarını tanımayacaklarını açıkladı. Ek olarak Haşdi Şabi yapılanmasının en önemli örgütlerinden olan Ketaib Hizbullah'ın lideri Ebu Ali el-Askeri de seçim sonuçlarına sessiz kalmayacaklarını ve seçimlere hile karıştırmayı söyleyerek tepkisini dile getirdi. Sonuçlara itiraz eden milis gruplarının üyeleri ve sempatizanlar da seçim sonuçlarını protesto etmek için hükümet binalarının ve diğer ülkelerin temsilciliklerinin bulunduğu Yeşil Bölge'nin yakınlarında çadırlar kurarak eylem yapmaya başladılar.

IRAK'I BEKLEYEN GELİŞMELER

İran destekli Şii milis gruplarının yeni hükümet kurulana kadar Irak sokaklarını karıştıracak gücü bulursa da böyle bir durumda İran da sorumluluk altına gireceği için Tahran'ın onayı olmadan bunu yapmaları zor görünmektedir. Şii gruplar oyların yeniden sayılmasını ve gerekirse seçimlerin tekrarlanmasını istemektedir. Ancak İran'da bu yılın ikinci yarısında göreve başlayan İbrahim Reisi yönetimi, komşularla mevcut sorunların düzeltilmesi ve var olan ilişkilerin daha yüksek seviyelere çıkarılması

hedeflerine sahip görünmektedir. Hem Cumhurbaşkanı Reisi hem de Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan, dış politikada önceliklerinin İran'ın komşuları olduğunu defalarca dile getirdiler. Bu doğrultuda Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile bozuk olan siyasi ilişkilerin düzeltilmesi adına adımlar atıldı ve atılmaya devam etmektedir. Bu bağlamda yeni İran hükümetinin dış politika vizyonuyla en çok çelişecek durum, Irak gibi önemli bir komşusuyla gerginlik yaşamaması olacaktır. Bu sebeple İran yönetimi, her ne kadar seçim sonuçlarından memnun olmasa da açıkça ve doğ-

rudan Irak'taki siyasi tansiyonu yükseltecek hamlelerde bulunmayacaktır. Bunun yerine yeni oluşturulacak koalisyonu dolaylı bir şekilde etkilemek daha rasyonel görünmektedir.

Sadr grubu, seçimlerden en fazla meclis sandalyesini kazanarak ayrılrsa da tek başına çoğunluğu sağlayamadığından dolayı diğer gruplarla ittifaka gitmesi ve koalisyon kurması gerekecektir. Koalisyon için Kürt gruplar ve Arap Sünni siyasi hareketi Takaddum en muhtemel adaylar olarak görünüyor. Ancak İran destekli grupların koalisyon kurulması sürecini baltalama ihtimali göz ardı edilmemelidir. Koalisyonun başarılamadığı bir durumda şimdiki Başbakan Kazimi ile devam edilmesi en muhtemel seçenek olarak görünmektedir. Kazimi seçeneğine İran tarafının da razı olacağı söylenebilir.

Dolayısıyla bu tür girişimlerle İran'ın Irak siyasetindeki etkisini sürdürmeye devam edebileceği söylenebilir. Kazimi, İran'ın nüfuzunu dengelemeye çalışsa da İran karşıtı bir pozisyona sahip değildir. Ayrıca Suudi Arabistan ve İran arasındaki normalleşme sürecine aracılık ettiği için İran'ın Kazimi'yi reddetmeyeceği söylenebilir. Zira İran Cumhurbaşkanı Reisi ve Dışişleri Bakanı Abdullahiyan'ın komşularla ilişkilerin geliştirilmesine verdikleri önem bilinmektedir. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde İran, dozu görece düşük olsa dahi Irak siyasetinde etkili olmayı sürdürecektir. Irak seçimleri, İran'ın Irak'taki nüfuzunun azalabileceği ancak tamamen bitmesinin de söz konusu olmadığı bir sonucu ortaya çıkarmıştır. ■